

د ک شماره ۱۵/۲

تاریخ:

شماره:

پیوست:

بسمه تعالی

معاونت آموزشی

«تاییدیه اعضاء هیئت داوران

جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد»

پایان نامه خانم هاجر پور آرین تبعه ایران دارای کد تحصیلی . تحت عنوان "اخلاق معاشرت زنان در حوزه اجتماع و خانواده از دیدگاه آیات و روایات" در تاریخ ۱۳۹۵ تو سط هیئت محترم داوران بررسی و با نمره و درجه پذیرفته شد و جهت تکمیل درجه کارشناسی ارشد ارجاع می گردد.

هیئت داوران	نام و نام خانوادگی	رتبه علمی	محل امضا و تاریخ
استاد راهنما			
استاد مشاور			
استاد داور			

معاون آموزشی جامعه المصطفی العالمیه

تاریخ و امضاء

دانشگاه مجازی المصطفی (قم)

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته اخلاق اسلامی

گرایش فلسفه اخلاق

اخلاق معاشرت زنان در حوزه اجتماع و خانواده از دیدگاه آیات و روایات

استاد راهنما:

دکتر هادی کمال عزت

دانش پژوه

هاجر پورآرین

کد دانشجویی

۱۵۳۱۴۴۰

دی ماه ۱۳۹۵

تعهدنامه اصالت اثر

بسمه تعالی

اینجانب هاجر پورآرین دارای کد تحصیلی ۱۵۳۱۴۴۰ متعهد می‌شوم:

مطالب مندرج در این پایان‌نامه حاصل کار پژوهشی اینجانب تحت نظارت و راهنمایی اساتید راهنما و مشاور دانشگاه مجازی المصطفی (ص) بوده و به دستاوردهای دیگران که در این پژوهش از آنها استفاده شده است، مطابق مقررات و روال متعارف ارجاع داده شده و در فهرست منابع و مآخذ ذکر شده است. این پایان‌نامه پیش از این برای احراز هیچ مدرک هم‌سطح یا بالاتر ارائه نشده است.

در صورت اثبات تخلف در هر زمان، مدرک تحصیلی صادر شده توسط دانشگاه از درجه اعتبار ساقط بوده و دانشگاه حق پیگیری قانونی خواهد داشت.

کلیه نتایج و حقوق حاصل از این پایان‌نامه متعلق به دانشگاه مجازی المصطفی (ص) می‌باشد. هرگونه استفاده از نتایج علمی و عملی، واگذاری اطلاعات به دیگران یا چاپ، تکثیر، نسخه‌برداری، ترجمه و اقتباس از این پایان‌نامه بدون موافقت کتبی دانشگاه مجازی المصطفی (ص) ممنوع است.

مسئولیت مطالب مندرج در این پایان‌نامه به عهده نویسنده است و هرگونه استفاده از این پایان‌نامه با ذکر منبع، بلا مانع است و چاپ و نشر آن، به رعایت آئین‌نامه دانشگاه مجازی المصطفی (ص) بستگی دارد.

تاریخ:

امضاء: (به صورت عکس)

تقدیم

السلام علیکم یا اولیاء اللہ واجتباءہ

سلام بر آن بانی که رفقتا ما با نهم

سلام بر مردان خدا

سلام بر شهدا

تقدیم به تمامی شهدا...

شهدای گمنام و شهدای هشت سال دفاع مقدس و همچنین شهدای مدافع حرم آنان که می روند تا ما آسوده باشیم... شهدا گاهی مگای...
و همچنین تقدیم به پدر و مادر عزیزم و پسر عزیز تر از جانم

خدای بخشنده و مهربان را شاکرم، که از روی لطف و کرم، پدر و مادری فدکار و مهربان را به من عطا فرموده تا در سایه درخت پر بار وجودشان بیسایم و از

ریشه آنها شاخ و برگ گیرم و از سایه وجودشان در راه کسب علم و دانش بهره گیرم، چرا که این دوزر کوار، پس از خدای سبحان، مایه می هستی ام بوده اند، دستانم را

گرفتند و راه رفتن در این وادی زندگی پر از فراز و نشیب را آموختند. معطلی که برایم زندگی، بودن و انسان بودن را معنای کردند...

تقدیر و تشکر

سپاس و ستایش به درگاه ایزدمنان که راه پر فیض کسب دانش و شناخت آن را بر جویندگان آن هموار ساخت.

به مصداق لم یکنر الخالق، لم یکنر المخلوق بسی شایسته است از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر کمال عزت، استاد راهنمای بنده در این تحقیق که با کرامتی چون خورشید، سرزمین دل را روشنی بخشید و گلشن سراسی علم و دانش را با راهنمایی های کارساز و سازنده بارور ساختند، تقدیر و تشکر نمایم. بی شک این پژوهش بار، نموده های ایشان به انجام رسید، نمی توانم معنایی بالاتر از تقدیر و تشکر، بر زبانم جاری سازم و سپاس خود را در وصف مقام استادی ایشان آشکار نمایم، که هر چه بگویم بس اندک می باشد.

چکیده

هر جامعه‌ای براساس جهان‌بینی خود تعریفی از روابط بین فردی دارد و بنیان خود را بر مبنای همین تعریف پی‌می‌ریزد. این تعریف در جامعه‌ی اسلامی برگرفته از نگاه بلند معصومین علیهم‌السلام و مطابق با قرآن کریم است. در نگاه اسلام همه‌ی افراد جامعه دارای کرامتند به‌ویژه زنان که از جایگاه والایی برخوردار بوده و از ارکان نظام اجتماعی محسوب می‌شوند. اخلاق معاشرت زنان در حوزه‌ی اجتماع و خانواده به سبب تاثیرگذاری عمیق و گسترده‌ی آن بر همه‌ی جامعه اهمیت ویژه‌ای دارد. به این موضوع دست‌کم می‌توان از دو سو نگریست؛ نخست نسبت به خود زن و منافع یا زیان‌هایی که در پی این اخلاق معاشرت متوجه او می‌شود، دوم نسبت به منافع و زیان‌هایی که از پی این اخلاق معاشرت به جامعه و سایر افراد آن می‌رسد. در پژوهش پیش رو با نگاهی کلی به دو بعد یاد شده در صدد پاسخگویی به این پرسش بودیم که از دیدگاه قرآن و روایات، معاشرت زنان در حوزه‌ی فعالیت‌های اجتماعی و خانواده بر چه اصولی استوار است و راهکارهای اجرای این اصول در دو حوزه یاد شده چیست؟ یافته‌های تحقیق حاکی از آن بود قرآن کریم و روایات معصومین علیهم‌السلام به ابعاد گوناگون زندگی زنان به‌گونه‌ای گسترده پرداخته‌اند و می‌توان با جمع تو صیه‌ها، فرامین و تعمیم مصادیق روایات، به اصول اخلاقی ارائه شده اسلام در این زمینه دست یافت و الگویی را براساس آن تعریف نمود. از این رو پژوهش حاضر در همین موضوع به روش تو صیفی تحلیلی و براساس منابع کتابخانه‌ای انجام شد و در چهار فصل تدوین گردید و در فصل پایانی نتایج پژوهش به همراه چند پیشنهاد ارائه شد.

کلیدواژه: معاشرت، خانواده، اجتماع، آیات و روایات

فهرست مطالب

فصل اول: کلیات تحقیق ۱

۱- مقدمه ۲

۲- بیان مسئله ۳

۳- پرسش پژوهش ۶

۴- اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش ۶

۵- روش تحقیق ۷

۶- پیشینه تحقیق ۷

۷- تعریف مفاهیم ۱۰

فصل دوم: حوزه فعالیت های اجتماعی زنان از دیدگاه قرآن و روایات ۱۲

الف- روابط اجتماعی زن در قرآن و روایات ۱۳

۱- روابط اجتماعی زنان در قلمرو سیاست ۱۳

۲- روابط اجتماعی زنان در قلمرو اقتصاد ۲۰

۳- روابط اجتماعی زن در قلمرو فرهنگ ۲۷

۴- جمع بندی ۳۳

ب- حریم و آداب روابط زنان در اجتماع بر اساس آیات و روایات ۳۴

۱- حریم روابط کلامی زن در آیات و روایات ۳۴

۲- حریم روابط غیر کلامی زن در آیات و روایات ۳۹

۳- جمع بندی ۵۸

فصل سوم: حوزه فعالیت های زنان در خانواده از دیدگاه قرآن و روایات ۶۱

۱- وظایف و حقوق زن در خانواده و پیوند زناشویی بر اساس آیات و روایات ۶۲

۲- جایگاه زن در قیمومت و سرپرستی خانواده ۷۴

۳- زن در اقتصاد خانواده ۷۶

۴- زن در ارتباط با فرزندان ۷۶

۵- ملاکهای تشکیل خانواده برای زنان بر اساس آیات و روایات ۷۸

۸۵	فصل چهارم: نتایج و خلاصه پیشنهادات
۸۶	۱- خلاصه تحقیق
۸۷	۲- بحث و نتیجه گیری
۹۰	۳- محدودیت های تحقیق
۹۱	۴-پیشنهادهات پژوهش
۹۳	فهرست منابع

فصل اول

کلیات تحقیق

۱- مقدمه

انسان در میان مخلوقات بی‌شمار الهی جایگاه ممتازی دارد و به تکریم خدای سبحان مکرم شده؛^۱ و همانا مقصدی جز عروج به آستان ذوالجلال و جبین سایی به درگاه او ندارد.^۲ حقیقت بندگی در نظام تربیتی اسلام، فرایندی در راستای رهیابی به ذات و صفات باری تعالی در حد وسع آدمی است و بی‌گمان این مهم در پرتو شناخت خداوند و ایمان به او میسر می‌شود. خداوند متعال انسان را موجودی اجتماعی آفریده است برنامه‌ی سعادت او را نیز در اجتماع طراحی نموده و بسیاری از احکام و اعمال دین را اجتماعی قرار داده،^۳ بنابراین بستر تحقق سعادت بشر همین دنیا با تمام ویژگی‌های پیدا و نهان آن است. در این میان خانواده و جامعه از مهمترین گستره‌های رشد و حرکت انسان به سوی خداوند بوده و زنان یکی از ارکان اساسی خانواده و جامعه‌ی انسانی‌اند. نوع نگاه به زنان و تعریف حدود روابط اجتماعی آنان استحکام و یا سستی نظام خانواده و اجتماع را تعیین می‌کند و در نهایت سعادت یا سقوط یک جامعه را رقم می‌زند.

مطالعه در زمینه‌ی حدود روابط زنان در خانواده و اجتماع، از جهات بسیاری اهمیت دارد و گستره‌ی پژوهش و مطالعه در این زمینه بسیار وسیع است. نتایج حاصل از چنین مطالعاتی را می‌توان در بسیاری از برنامه‌های کلان فرهنگی و اجتماعی به کار برد و بر اساس آن ساختارها و روابط اجتماعی را اصلاح یا باز تعریف نمود. هرچند در این زمینه پژوهش‌های گوناگونی با موضوعات مرتبط صورت گرفته است و رساله‌های عملیه در بخش احکام نگاه و نکاح به برخی از حدود روابط زنان در خانواده و اجتماع پرداخته‌اند و برخی آیات قرآن کریم (که صراحتی در این موضوع دارند) در میان زنان مسلمان معروف بوده و ملاک عمل قرار می‌گیرند اما نگارنده در سیر مطالعه‌ی خود

۱. اسرا: ۷۰.

۲. ذاریات: ۵۶.

۳. از فروع دین (نماز، حج، خمس، زکات، امر به معروف، نهی از منکر، تولا، تبرا، جهاد) کاملاً ظهور اجتماعی دارند روزه نیز در آثار و زکات فطره اینگونه است.

دریافت، نمایی کلی و نسبتاً جامع از اصول "اخلاق معاشرت زنان در حوزه اجتماع و خانواده از دیدگاه آیات و روایات"؛ در پژوهشی واحد گرد نیامده است و شکل گیری این پژوهش با نگاهی جامع و تحلیلی ضروری به نظر می رسد از این رو پژوهش حاضر با بررسی منابع اسلامی و با محوریت قرآن و روایات برای پاسخ به بخشی از این ضرورت صورت گرفت.

۲- بیان مسئله

نحوی حضور زنان در اجتماع یکی از مسائل مهم مطرح در جوامع امروزی است. بر اساس تعالیم روشنگر اسلام وظیفه اصلی زنان ایفای نقش مادری و همسری است اما امروزه از سویی زنان به علل گوناگون از جمله نیازمندی های اقتصادی به اشتغال بیرون از خانه روی آورده اند و علاوه بر مسئولیت های خود در خانه (تربیت فرزندان و همسر داری) مسئولیت های اجتماعی دیگری را نیز پذیرفته اند و از سوی دیگر جامعه نمی تواند شایستگی ها، توانایی ها و الزام حضور زنان در برخی از فعالیت های اجتماعی را نادیده بگیرد، بنابراین در شرایط کنونی باید در روابط اجتماعی زنان، بازنگری و بازنگاری صورت گیرد و البته براساس نگاه اسلامی نباید در این بازنگاری از اصول و خطوط قرآن و روایت دور شد.

از دید خانواده و مسائل مربوط به آن، زنان نقش بسیار مهمی با ابعادی گسترده دارند (همسر داری، شیوه تربیت فرزند، چگونگی اداره امور خانه، طرق حفظ کردن عفت و پاکدامنی در خانواده) و از دید جنسیتی و شرایط جسمی، دوران بارداری، وضع حمل و دوران پس از آن و نیز ایام شیردهی به فرزند و اموری مانند آن، الزام های ویژه ای را برای آنان به دنبال دارد که همیشه با اشتغال زنان در خارج از خانه و حفظ ارزش های اخلاقی، اجتماعی و یا حفظ ارکان خانواده و وظایف مادری و همسری سازگار نیستند. به همین جهت برخی بر این باورند که اشتغال زنان در خارج از خانه،

جامعه را با مشکلات عدیده‌ای روبه رو کرده است.^۱ اما زنان موظف به خانه نشینی یا انزوا نیستند، بلکه وظیفه‌ای دارند و باید مقام همسری و مادری را در اولویت قرار داده و به تربیت نسل بپردازند و در صورت عدم تزاخم با وظایف اصلی خود و رعایت حدود عفت و حیا می‌توانند به فعالیت اجتماعی بپردازند.^۲

رهنمودهای قرآن در زمینه‌ی آداب معاشرت به دو دسته‌ی کلی تقسیم شده است؛ دسته اول به آداب معاشرت زنان و مردان نامحرم و دسته بعد به وظایف فردی اشاره دارد؛ نمونه‌ای از دسته‌ی نخست، آیه‌ی ۲۵ سوره نساء است که در آن خداوند به مردان با ایمان سفارش می‌کند، زنانی که قبل از ازدواج، معاشرت‌های غیرصالح با مردان داشته‌اند را به همسری نگیرند- البته این معاشرت به معنی حرف زدن نیست، بلکه منظور از آن هرگونه روابط آزاد و نامشروع با نامحرم است- و زنان مؤمنه را نیز از هرگونه معاشرت آزاد با مردان نامحرم، باز می‌دارد. نمونه‌ای از دسته‌ی دوم، آیات ۳۰ و ۳۱ سوره نور هستند: «به مردان مومن بگو دیدگان خود را فرو بندند و دامن‌های خویش حفظ کنند، این برای شما پاکیزه‌تر است». «به زنان مومنه بگو دیدگان خویش فرو بندند و دامن‌های خویش حفظ کنند، زیور حفظ کنند و زیور خویش آشکار نکنند مگر آنچه پیداست». این آیات پنج مولفه دارد.

- حفظ نگاه از نامحرم
- پاکدامنی
- پوشش: «رو سری‌های خود را برگردن خویش فرو اندازند»^۳ این آیه نشان می‌دهد، زنان در آن زمان روسری داشته‌اند، اما آن‌را رها می‌کردند و گردن‌های خود را نمی‌پوشاندند. و در ادامه می‌فرماید: «زینت‌های خویش را بر نامحرم آشکار نکنند» و یا آیه‌ی ۵۹ سوره احزاب خطاب به همسران و دختران پیامبر صلی الله علیه و آله و زنان مومنه

۱. ساروخانی، ۱۳۷۰، ص ۸۵۹؛ به نقل از یوسفی، ۱۳۸۹.

۲. طیبی، ۱۳۸۶، ۱۴۱.

۳. نور/۳۱.

آمده است، تا جلباب‌های خویش را نزدیک کنند. جلباب، شامل هر جامه‌ی وسیعی بوده است اما غالباً در مورد روسری‌هایی که از چارقد بزرگتر و از ردا کوچک‌تر بوده‌اند، به کار می‌رفته و به طور کلی وسیله‌ی پوشانیدن موی سر.

- شیوه راه رفتن زنان: آیه‌ی ۲۵ سوره قصص، به حیا و وقار دختران شعیب در هنگام راه رفتن اشاره دارد و آیه‌ی ۳۱ سوره نور نیز به زنان توصیه می‌کند، تا پاهای خود را به گونه‌ای به زمین نکوبند تا آنچه از زینت‌هایشان نهفته می‌دارند، معلوم گردد. این زینت‌های مخفی، می‌تواند خلخال و یا اندامی باشد که هنگام محکم قدم گذاشتن بیشتر آشکار می‌شوند.

- نحوی صحبت کردن: آیه‌ی ۳۲ سوره احزاب، به زنان پیامبر صلی الله علیه و آله و در مراحل بعدی به زنان مؤمنه سفارش می‌کند، که در سخن، نرمش زنانه و شهوت آلود به کار نبرید، تا موجب طمع بیمار دلان نگردد و به خوبی و شایستگی سخن بگویید. یعنی در هنگام صحبت با نامحرم هر کلامی را به کار نبرید. همین توصیه به مردان نیز شده است.

همچنین اسلام مراعات حریم عفت را برای همه‌ی زنان لازم می‌داند تا بدین وسیله از به وجود آمدن انحراف در جامعه جلوگیری کند.

با توجه به ویژگی‌های خاص زنان و مسئولیت‌های متعددی که در خانه و اجتماع به عهده دارند، اشتغال و فعالیت‌های مختلف آنان چه در فضای خانواده و چه در فضای اجتماعی نیازمند اصول و قواعد خاصی است. بنابراین، گشودن بابی جدید برای ارائه نظام‌مند این گونه مباحث ضروری به نظر می‌رسد. از آن‌جا که زن عضوی از خانواده است و خانواده با سایر سازمان‌ها تفاوتی بنیادین دارد، هرگز نمی‌توان آن را از دیدگاه حقوقی صرف نگریست و با ابزار حقوق، افرادش را موظف به انجام وظایف نمود، لذا قواعد اخلاقی در چنین محیطی کارسازتر از قواعد حقوقی هستند.^۱

با این اوصاف سئوالاتی در زمینه آداب معاشرت زنان در خانواده و اجتماع مطرح می‌شود؛ که

۱. پور اصغر، ۱۳۸۵.

پژوهش حاضر بر آن است با نگاهی درون دینی و دقت در آیات و روایات در پی بررسی و پاسخ به بخشی از بپردازد.

۳- پرسش پژوهش

۱-۳- پرسش اصلی

از دیدگاه قرآن و روایات معاشرت زنان در حوزه فعالیت‌های اجتماعی و خانواده بر چه اصول اخلاقی استوار؟

۲-۳- پرسش فرعی

راه کارهای اجرای اصول مد نظر اسلام در این دو حوزه چیست؟

۴- اهمیت و ضرورت موضوع پژوهش

اسلام، اصلاح جامعه را در گرو عفت زن می‌داند و برای حفظ ارزش والای او، زن در صدف حجب و حیا قرار می‌دهد، تا او را از حد یک کالای تجاری یا وسیله‌ای برای بهره‌دهی خارج کند و ارزش انسانی او را حفظ نماید.

اهمیت خانواده و نقش محوری زن در آن بر هیچ کس پوشیده نیست. زن نقشی حیاتی در تربیت نسل و تشکیل هسته اصلی خانواده دارد و خانواده حرم امن اوست. در چنین کانونی فقط علم به حقوق و تاکید بر آن نمی‌تواند مبنای همه تصمیم‌گیری‌ها و رفتارها باشد و خانواده به چیزی بیش از این نیاز دارد و باید گفت اساس یک پیوند معقول و پایدار بر دو ستون اخلاق و حقوق استوار می‌گردد و نبود هریک، روابط خانواده را با آسیب جدی مواجه می‌سازد.

اسلام ضمن پذیرفتن حضور زن در برخی عرصه‌های اجتماعی، جهت سامان بخشی این

حضور، ضمن رعایت شان زنان، مرزبندی‌هایی برای خروج زنان از خانه در نظر گرفته و هنجارها و اصولی را برای این حضور بیان نموده است که اگر زنان آن را مراعات کنند از آسیب‌های بسیاری جلوگیری خواهد شد.

با توجه به موارد و مباحث مطرح شده در بالا و نبود پژوهش‌های جامع در زمینه‌ی فوق، ضرورت پژوهش درباب "معاشرت زنان در حوزه فعالیت‌های اجتماعی و خانواده" در دیدگاه قرآن و روایات به گونه‌ای تحلیلی نمایان می‌شود. هرچند درباره‌ی حضور زنان در زمینه‌های مختلف اجتماعی و خانوادگی آثار فراوانی نگاشته شده است، اما بیشتر این آثار به طور پراکنده یک یا دو جنبه از مسائل مختلف این زمینه را بررسی کرده‌اند. آنچه این نوشتار را امتیاز می‌بخشد، جامعیت مباحث آن در زمینه‌ی حضور بانوان و آداب معاشرت آنان در عرصه‌ی خانواده و جامعه بر اساس آیات قرآن، احادیث معصومین علیهم السلام است. این پژوهش علاوه بر بررسی جامع "اخلاق معاشرت زنان در حوزه اجتماع و خانواده از دیدگاه آیات و روایات" درصدد آن است که به برخی از شبهه‌ها از جمله مانع بودن حفظ حیا و پوشش اسلامی، برای فعالیت و حضور متعادل زنان در جامعه، پاسخ دهد.

۵- روش تحقیق

روش این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و برپایه‌ی منابع کتابخانه‌ای است، در برخی موارد برای تسهیل دسترسی به احادیث و آیات مرتبط، از نرم افزارهای حدیثی بهره گرفتیم.

۶- پیشینه تحقیق

دانشمندان و دانش پژوهان اسلامی از صدر اسلام تا کنون به مباحث خانواده، جایگاه افراد، نقش اعضای خانواده و ... توجه ویژه داشته و فراوان به آن پرداخته و هر یک به گوشه‌ای از نیازهای خانواده و اعضای آن توجه نموده‌اند. در اینجا به نمونه‌هایی از نظریات، کتاب‌ها و مقالاتی که در این عرصه نگارش شده اند، اشاره می‌کنیم. /بن سينا دانشمند بزرگ قرن چهارم و پنجم هجری در تالیفات

خود به اهمیت خانواده، ارکان آن و نقش اعضای خانواده پرداخته است. غزالی در ضمن مباحث اخلاقی، به آداب زندگی خانوادگی اشاره می‌کند. خواجه نصیر الدین طوسی که در قرن هفتم هجری می‌زیسته در مورد نقش‌های مردانه و برخورد با زن سه امر هیبت، تکریم و اشتغال زن را لازم می‌داند.^۱

شهید مطهری نیز در تألیف‌های خود به مسئله ازدواج و خانواده، اهمیت فراوانی داده است و به تبیین قوانین اسلام با توجه به نیازهای انسان در عصر حاضر پرداخته است.^۲ زیبایی نژاد در تألیفات و مقالات خود به تفاوت‌های تکوینی، زیستی، حقوقی و .. زن و مرد پرداخته است. همچنین به نقش زن در خانواده توجه نموده و با نقد تفکرات فمینیستی در رابطه با جایگاه و منزلت زن، جایگاه زن مسلمان در آموزه‌های دینی را تبیین نموده است.^۳ پرچم، فاتحی زاده و بارباز اصفهانی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان اصول مدیریت خانواده در اسلام در پی پاسخ‌دهی به این دغدغه‌اند که "امروزه با وجود مشکلات فراوانی که خانواده‌ها بدان دچار هستند، سؤالاتی از این قبیل که فرهنگ غنی اسلامی در خصوص مسأله مدیریت خانواده چه راه‌کارهایی ارائه می‌دهد و چگونه می‌توان این راه‌کارها را در زندگی پریاهوی بشر امروزی به کار بست و این که اصول و روش‌های مدیریت خانواده از دیدگاه اسلام چیست؟"، مروتی و دارابی (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "بازشناسی حقوق متقابل اعضای خانواده در سبک زندگی رضوی" با نگاهی درون دینی، و با استناد به آموزه‌های رضوی به این نتایج دست یافتند که فرهنگ رضوی برای خانواده اهمیت فراوان قائل است و آن را سنگ بنای مهم حیات اجتماعی می‌شناسد. دروگر (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان "چالش‌های سبک زندگی در خانواده ناشی از ناآشنایی با حقایق اسلامی" به این نتایج دست یافت که ظرفیت سازی در خانواده، توانمند سازی

۱. پناهی، ۱۳۹۰.

۲. مطهری، به نقل از پناهی، ۱۳۹۰.

۳. زیبایی نژاد، به نقل از پناهی، ۱۳۹۰.

آن و اصلاح الگوی سبک زندگی در روند دستیابی اجتماع و جامعه‌ای سالم با بهره‌گیری از آموزه‌های دینی می‌تواند راه حل مناسبی برای مشکلات زندگی در عصر حاضر محسوب گردد. جوکار (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی حقوق و وظایف متقابل زن و شوهر از نظر اخلاقی، فقهی و حقوقی پرداخته است. یوسفی (۱۳۸۹) در پژوهشی با عنوان "سیاست‌های راهبردی در اشتغال زنان از دید آموزه‌های اسلامی" به این نتایج دست یافت که سیاست‌های مطلوب اشتغال زنان در جامعه اسلامی عبارتند از این که: ۱. شغل زنان برطرف کننده نیازهای عمومی باشد، ۲. تناسب شغل زنان با توان و لطافت جسمی آنان؛ ۳. تناسب شغل با ویژگی حیا؛ ۴. با توجه به ویژگی شدت عطوفت، خیرخواهی برای دیگران، مهر و احساس در زن، لازم است یک نوع تقسیم منطقی کار درباره کار در منزل و بیرون از منزل بین زن و مرد انجام گیرد؛ ۵. با توجه به بند پیش - ویژگی‌های تکوینی زن و لزوم عهده‌داری نفقه زن به وسیله مرد - و عدم مسئولیت زن در این باره رویکرد جنسیتی در فرصت‌های شغلی قابل دفاع است؛ بنابراین، می‌توان سیاست گذاری‌های شغلی جنسیتی را در این باره در پیش گرفت. عظیم زاده اردبیلی (۱۳۸۷) در پژوهشی به بررسی مبانی حسن معاشرت به معروف در نظام حقوقی خانواده از منظر قرآن کریم پرداخته و به این نتیجه رسیده است که قرآن کریم اصل حسن معاشرت را اصل حاکم بر روابط زوجین می‌داند و بسیاری پژوهش‌های دیگر در زمینه‌های مرتبط که در این نوشتار مجال بیان آنها نیست اما آنچه در همه‌ی آنها مشترک است پرداختن به برخی از جنبه‌های موضوع است و جامع‌نگری کمتر در آنها به چشم می‌خورد که در این پژوهش کوشش بر آن بود به گونه‌ای جامع به "اخلاق معاشرت زنان در حوزه اجتماع و خانواده از دیدگاه آیات و روایات" پرداخته شود.

۷- تعریف مفاهیم

۷-۱- معاشرت

«معاشرت» از «عشره» به معنی مصاحبه و مخالطه^۱ و دوستی^۲ است. معاشرت از باب مفاعله و از مفاهیم اجتماعی و دوسویه است که هرگاه قید و پسوندی بدان افزوده نشود، گزینه‌های چندی در آن جای می‌گیرد؛ معاشرت مردان با مردان، زنان با زنان، مردان با زنان در جامعه و مردان با زنان در درون خانواده که مهم‌ترین آنها گزینه‌ی اخیر است.

۷-۲- خانواده

خانواده به گروهی از افراد گفته می‌شود که با یکدیگر از طریق هم‌خونی، تمایل سببی، و یا مکان زندگی مشترک وابستگی دارند.^۳ خانواده را می‌توان با توجه به روابط، وظایف و کارکردها تعریف نمود و در نگاه دینی خانواده برپایه‌ی زوجیت مشروع یک زن و مرد شکل می‌گیرد که هر یک از آن دو دارای حقوقی هستند و نسبت به یک دیگر وظایفی دارند و این رابطه‌ی زوجیت کارکردهای فراوانی از جمله بقاء نسل، آرامش روانی فرد و جامعه، رشد مادی و معنوی فرد و جامعه و ... را در پی دارد.

۷-۳- اجتماع

اجتماع در این نوشتار به معنی جامعه^۴ است یعنی گروهی از مردم که در یک منطقه خاص جغرافیایی اسکان دارند و دارای فرهنگ و شیوه زندگی مشترکی‌اند، به وحدت خاص میان خود

۱. قاموس القرآن؛ الافصح فی فقه اللغة؛ لسان العرب.

۲. فرهنگ ابجدی.

۳. تعریف سازمان ملل از خانواده، ۱۹۹۴.

۴. فرهنگ معین.

آگاه‌اند و به طور جمعی یک هدف را دنبال می‌کنند.

۴-۷-آیات و روایات

منظور از آیات تمامی بیانات پروردگار در قرآن است و منظور از احادیث تمامی اقوال، افعال و

تقاریر پیامبر صلی الله علیه و آله و معصومین علیهم السلام و نیز احادیث احادیث قدسی است که به دست ما

رسیده‌اند.